

FLYTOVERALL

– räddningen i kallt vatten

I kallt vatten kan ett oplanerat dopp snabbt bli livsfarligt. Vi genomförde ett prov i december för att se om en flytoverall verkligen håller vad den lovar – och svaret kan komma att rädda ditt liv.

TEXT & FOTO NILS AHLÉN

Testet gjordes vid behagliga 6 grader i vattnet för att få det realistiskt.

Sommar, sol, 30 grader i luften och kanske 25 i vattnet – att ramla i sjön då behöver inte innebära stora problem om man inte slår i något på vägen. Men för den som rör sig nära vatten tidig vår, sen höst eller kanske på vintern är läget ett annat. Att ramla i vatten som är under 10 grader kan snabbt bli en farlig situation. Normalt räknar man med att man överlever dubbla gradtalet i antal minuter i vattnet, det vill säga är det 7 grader i vattnet klarar sig personen i vattnet mindre än en kvart utan extra skydd.

Att ramla i vattnet utan någon form av skydd kan bli en tråkig historia, vatten har nämligen den förmågan att det leder bort värmen 20 gånger snabbare än luft. Väl i vattnet börjar kroppstemperaturen att

sjunka, och sjunker den tillräckligt lågt börjar sinnena att grumlas, vilket i slutändan kan leda till döden.

Det gäller alltså att rusta sig för att överleva ett ofrivilligt dopp. Självklart fungerar det med en riktig överlevnadsdräkt. De finns dimensionerade för olika scenarier, och normalt är de designade för att den nödställda ska överleva en eller tre timmar i kallt vatten. Främst används de inom offshoreindustrin men finns även på de flesta kommersiella fartyg. Det är en heltäckande dräkt komplett med inbyggda skor och handskar, helt vattentät. Det är perfekt för James Bond, som simmar iland på en strand och har smoken intakt inunder. Problemet är bara att de är ytterst svåra att röra sig i. De är inte gjorda för fiske eller segling utan mer som en sista utväg när fartyget måste överges.

Som mellanting finns det flytoveraller. De är anpassade för att hålla kyla och väta utanför men när någon ramlar i fylls de med vatten och fungerar då som en våtdräkt. Detta innebär att när den första chocken över att vattnet rinner in i dräkten har lagt sig så börjar vattnet i dräkten att värmas upp av kroppsvärmen. Den modell vi testar har ett termiskt skydd av klass D och ska se till så att den nödställda inte förlorar mer än två grader av sin kroppstemperatur under 60 minuter i 5-gradigt vatten.

Overallen i sig är egentligen ett flytplagg avsett för simkunniga personer. Detta bestäms genom flytkraften som anges i newton, N. För flytoveraller ligger den i allmänhet på 50 N. För att vända en person på rygg krävs det att den kompletteras

Overallen har ett antal praktiska fickor för kniv och mobiltelefon eller vhf.

Testpersonen får ramla framstupa från bryggan för att simulera ett fall från en båt.

Inom några sekunder har den integrerade flytvästen blåst upp sig.

Den nödställda vänds snabbt på rygg med huvudet en bit ovanför vattenytan.

Overallen utan flytväst ger i och för sig en viss flytkraft men inte samma skydd för väder och vågor.

med en flytväst på minst 275 N. Flytvästen kan i sig vara inbyggd eller som en integrerad flytväst specialanpassad till overallen. En flytväst som inte är inbyggd kan vara att föredra då inte hela overallen måste skickas in för service när en inbyggd flytväst ska servas. Dessutom går det att ha med sig en extra integrerad flytväst i reserv.

Men kan en flytoverall verkligen hjälpa till så att det finns en chans att överleva? Praktiskt Båtagande är ju en praktisk båttidning så vi bestämmer oss för att göra ett fullskaleprov. Skribenten har några skulder att inkassera från sin son, så han utses till frivillig testperson. Han dyker upp i normal klädsel, det vill säga jeans, t-shirt och en luvtröja men får låna ett par stövlar. Från Brybo har vi fått låna ett par olika overaller för testet. Förutsättning-

arna är alldeles underbara: det är en gråkall dag i december, 10 grader i luften och 6 grader i vattnet. Vi provar två typer av overaller, en med integrerad flytväst och en utan. Tanken är att overallen med flytväst ska vända personen i vattnet på rygg. Vidare är overallerna utrustade med smarta fickor för kniv, telefon och vhf.

Testpersonen är väl kanske inte helt nöjd med sitt uppdrag men dyker i alla fall med huvudet före från bryggan, ungefär som om man ramlar framstupa från en båt. Inuti blir det givetvis kallt! Men flytvästen löser ut på några sekunder och lyckas faktiskt vända över honom på rygg med huvudet väl ovanför vattenytan. För att se skillnaden med och utan väst provar vi även overallen utan flytväst. Den

går att flyta i men håller inte huvudet lika högt, och det går utan vidare att bli liggande på magen med ansiktet i vattnet. Overallerna har stora öppningar för ventilation där luften i overallen sipprar ut. Det är en tanke bakom detta, för mycket luft i benen kan göra att dessa flyter upp och ansiktet hamnar under vattnet. Oavsett vilket är det riktigt svårt att simma i overallen.

Men hur var det med värmen då? Medan vi andra går och värmer oss och tar en fika får testpersonen ligga i vattnet i 45 minuter innan vi plockar upp honom igen. Inte så glad men faktiskt fortfarande varm. Enligt hans egen utsago känner han inte av någon nedkylning men det är en smula obehagligt när kallt vatten sipprar in i nacken. Så långt så väl, bara att plocka upp den nödställda så är han räddad. Eller? »

Ovan: Att overallen inte uppfyller de senaste kraven syns enklast på att spännet i bältet inte är anpassat för att kunna lyfta drygt 300 kilo.

Till vänster: Förutom att det ska gå att lyfta i bältet på en godkänd overall finns speciella lyftstroppar.

Märkning från en annan overall från närmsta båttillbehörsaffär. De är märkta med rätt ISO-certifiering men uppfyller inte kraven från 2020.

» Det är faktiskt nu det börjar bli farligt på riktigt, så länge den nödställde låg i vattnet var han ganska varm. När han tas upp och vattnet rinner ut ur overallen börjar den verkliga nedkylningen. Blöta kläder värmer verkligen ingenting alls, och att klä av sig naken är inte ett dugg bättre som alternativ. Slut-satsen av den delen av övningen blir att inte dra upp den nödställde ur vattnet innan det finns en plan för hur personen ska hållas varm.

Varma bad och bastu är inget som rekommenderas för att värma upp en nedkyld person, chocken kan bli för stor för hjärtat. För långsam uppvärmning är kroppsvärme, varma filter och torra kläder ett bättre alternativ. Dessutom hade det hjälpt med lite mer high-tech – det finns speciella underkläder som inte suger åt sig vatten!

Flytoveraller har inte alltid varit ett alldeles säkert alternativ. 2020 skrev Praktiskt Båtagande om hur de faktiskt förbjöds i Finland i början på 2000-talet eftersom de inte bedömdes som säkra. Sen dess har dock mycket hänt, och alla overaller som säljs idag ska vara godkända enligt bestämda ISO-krav. De ska uppfylla en viss standard. Overallerna i sig får då märkas med CE-märkning som visar att de uppfyller alla tillämpliga krav, i det här fallet en ISO-standard från 2020. Det gäller då främst hur länge en person ska kunna ligga i 5-gradigt vatten utan att drabbas av nedkylning, hypertoni och att spännet i skärpet på en overall enligt senaste standard ska hålla för att kunna lyfta över 300 kilo, medan en overall med äldre märkning i stort bara har ett enkelt flytvästspänne.

Så det livsavgörande tipset blir att alltid vara en riktigt noggrann konsument och titta efter CE-märkningen och att denna grundar sig på en ISO-standard från 2020! Lite lurigt är det eftersom overaller

med gammalt godkännande fortfarande får säljas, eftersom de uppfyllde kravet den dagen de sattes på marknaden. Det framgår inte heller alltid av overallen vilken standard som använts.

En snabb koll i de närmsta båttillbehörsaffärerna och på nätet visar många overaller som inte uppfyller senaste kraven, så det är väl värt att se upp här!

Testet visar i alla fall att en flytoverall kan vara skillnaden mellan liv och död i kallare vatten, och gärna då en med en kompletterande flytväst. Som med all livräddningsutrustning är det genialt att öva under lugna förhållanden. Hur fungerar det att öppna och stänga lagom mycket och hur tryggt känns det att flyta i overallen, gärna i lite gropig sjö, och går det att ta sig upp i båten med en vattenfylld overall?

Den overall vi testade, Brybo Floater kostar till extrapris strax över 4 000 kronor med integrerad flytväst, någon tusenlapp mindre utan flytväst. ☹